

20. Sed ego existimo in foro conscientiae neminem teneri ad se abstinendum a jurando iterum, etiam in judicio, propter perjurium ante commissum, donec per exceptionem vel accusationem repellatur. Tum quia in canonibus fere semper dicitur, ut isti removeantur, ut in d. c. *Si quis convictus, vel, ut in testimonium non recipiantur, ut in d. c. Quicumque, vel, ut eorum testimonium infirmetur*, sicut in simili dicitur in c. *Non potest, 2, q. 7*, vel dicitur *esse repellendus*, etiamsi emendatus sit, ut in c. *Testimonium*, de Testib.; ergo ex vi canonum non tenentur ipsi sese abstrahere, donec repellantur. Tum etiam quia illa est quædam poena, quæ non incurritur, nisi ipso jure imponatur; nullibi autem invenitur ita imposta. Et maxime quia fundata est in præsumptione, seu timore, quod iterum pejerabit, qui semel fuit perjurus, quæ præsumptio in conscientia cessat, dum quis habet animum vere jurandi. Unde licet in cap. *Parvuli*, 22, q. 5, dicatur: *Qui semel pejeratus fuerit, nec testis sit post hoc, nee ad sacramentum accedat, nec in sua causa, vel alterius jurator existat*, per hoc non imponitur obligatio in conscientia ipsi perjuro, ut ad jurandum postea non accedat, sed solum ut possit et debeat repelli. Unde colligo, etiam in foro externo, si talis perjurus de facto admittatur, ejus testimonium non esse nullum ipso jure, quia nullibi invenio factum irritum talem actum in poenam præcedentis criminis. Oportet ergo ut perjurus per sententiam judicis repellatur, vel inhabilis ad testificandum declaretur, et ita quo ad hanc partem censeo esse veriorem opinionem Soti, quam videtur etiam Archid. docuisse, licet sub dubio.

21. *Quale debeat esse perjurium, ut quis inhabilis reddatur ad testificandum.*—Quale vero debeat esse perjurium, propter quod aliquis repelli potest, in dictis canonibus non declaratur, sed indistincte loquuntur; videatur autem maxime intelligi de perjurio in judicio, vel in solemnni pacto et promissione, vel certe etiam sufficiet publica infamia, quod talis homo soleat perjurare quocumque modo, et fortasse hoc voluit Sylvester significare. Semper tamen intelliguntur excepta perjuria, vel per injuriam, vel per metum extorta, vel quæ solet reus committere interrogatus in judicio, quia hæc perjuria excusationem habent, et solum Deum habent ultorem, saltem quoad poenam ordinariam. Vid. Covar. supra, et Juli. Clar. supra, n. 12, et lib. 5, § ult., q. 45, n. 10.

22. *Aliquæ pœnae quæ injungi possunt perjuris.*—Sexto tandem possunt hic annumerari aliae poenæ, quæ per hominem juxta canones injungi possunt propter perjurium. Prima et præcipua, pro clericis poni solet depositio, quæ expresse habetur in cap. *Presbyter*, 81 d., et in c. *Cum non ab homine*, de Jud. Quid autem ibi significet verbum *deponendus est*, id est, an rigorosam depositionem, quæ perpetuam remotionem ab altari significat, ut indicatur in cap. *At si clerici*, de Jud., vel latius, ut comprehendit aliquando suspensio nem, non pertinet ad nos nunc disputare; credo tamen, juxta gravitatem et circumstantiam perjurii, posse in hoc judicem arbitrari, gravissimumque debere esse perjurium, propter quod depositio simpliciter imponenda sit. Quod autem hæc depositio possit esse perpetua, aperte declaratur in c. *Si Episcopus*, d. 50. De suspensione autem ab officio et beneficio, loquitur c. *Pervenit*, de Fidejuss.

23. Hinc secundo, et quasi a fortiori potest perjurus beneficio privari, quia hæc privatio quædam partialis depositio est, scilicet a beneficio. Et colligitur ex c. *Querelam*, de Jurejurando, ubi legi possunt expositores, præcipue Panormit. et Covar. supra, 1 p., § 2, n. 2 et sequentibus; et Bernard. Diaz, in Pract. c. 92; et Angel., verb. *Perjurium*, n. 11, ubi dicit, hanc poenam non esse extendendam ad fractionem fidei vel promissionis, quando juramento confirmata non est, cum Arch., Anton. et Card., quos refert. Quorum opinio mihi placet, quia extensio non admittitur in poenis sine jure expresso, quod hie non invenitur, nisi tam acerba sit fidei violatio, ut inter capitalia crimina computari possit. De illis enim criminibus in generali loquuntur interdum dicta jura. In quo casu habere posset locum opinio Joan. Andr., Hostiens. et Abb., in d. c. *Querelam*, sententium contrarium. Sed rarissime (ut existimo) invenitur fractio fidei tam gravis, sine interventu perjurii.

24. Tertio, statuunt canonies, ut pro perjurio gravissima poena imponatur, non minor quam pro adulterio vel homicidio, aut aliis capitalibus criminibus, ut dicitur in c. ult., 22, q. 1, et olim imponebatur poenitentia jejunii in pane et aqua per quadraginta dies, et præterea alia septennis poenitentia, c. *Quicumque*, 6, q. 1. Imo ibidem additur, ut nunquam sit perjurus sine poenitentia, communio tamen illi non denegetur. De his poenis legi possunt alia decreta, 22, q. 5, per totam; et Selva, tractat. de Jurejurando, 4, q. 7.

INDEX CAPITUM LIBRI QUARTI

DE ADJURATIONE.

CAP. I. <i>An adjuratio sit proprius actus religionis.</i>	CAP. III. <i>Possitne adjuratio fieri etiam per creaturas.</i>
CAP. II. <i>De rebus quæ possunt sancte et religiose adjurari.</i>	CAP. IV. <i>De peccatis quæ in adjuratione inveniri possunt.</i>

LIBER QUARTUS

DE ADJURATIONE.

Hunc actum posuit D. Thomas inter exter nos actus religionis 2, 2, q. 90, et habere potest rationem formalem distinctam a reliquis; habetque quædam affinitatem cum juramento, sicut in voce, ita etiam in invocatione nominis Dei, ideoque convenienter in hunc locum cadit de illo disputatio. Quæ licet brevis et facilis sit, prætermitti omnino non debuit, tum propter materiæ complementum, tum quia et ad nonnullos casus morales, et ad occurrentum aliquibus bæreticis utilis esse potest. Primo ergo explicabimus quid sit hæc adjuratio, et cur inter actus religionis ponatur. Deinde videbimus quæ res et quomodo adjurari possint; ac demum constabit quid vitii vel superstitionis in hoc genere actionis misceri possit.

CAPUT I.

UTRUM ADJURATIO SIT PROPRIUS ACTUS RELIGIONIS, VEL QUID SIT?

1. *Significationes verbi adjuratio.*—Imprimis circa verbum *adjurandi* cavenda est

æquivocatio; interdum enim accipitur in eadem significatione, qua verbum *jurandi*, solumque per illam præpositionem *ad*, denotatur quædam vehementia et firmitas in juramento præstando, ut ex Latinis constat. Apud eos vero non est in usu *adjurationis* nomen, licet inveniatur nomen *abjurationis*, quod juramentum quoddam negativum significat, cum, scilicet, aliquis jurat se non fecisse, vel non esse facturum aliquid. Adjuratio vero in præsenti non significat ipsum actum jurandi. Unde in alia significatione, adjurare idem est quod obtestari aut imprecari, per sacram invocationem. Et in hoc usu invenitur hæc vox in Scriptura, et apud Patres Latinos antiquissimos. Lactantius, l. 4, c. 17, tractans de virtute crucis, inquit: *Quanto furori sit dæmonibus hoc signum, sciet, qui viderit, quatenus adjurati per Christum dæmones de corporibus, quæ obsederint, fugiant;* et Tertul., in Apolog., c. 32: *Dæmones adjurare consuerimus, ut illos de hominibus exigamus.* Et Cyprian., in lib. de Idol. vani., circa med., et ad Demetriad., ait: *O si audire velles eos (id est, dæmones), quando a nobis adjuran-*

tur, et torquentur spiritualibus flagris; et inferius ex Scriptura hanc eamdem rem comprebimus. Tertio addi potest *adjurare*, interdum significare idem quod ad jurandum inducere, seu aliquid sub juramento postulare, ut significavit Greg. Nyssen., orat. 4 et 13 in Cant., circa illa verb. c. 2 et 5: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, etc.*, et alia graviora loca Scripturae infra referemus. In præsenti autem non ita sumitur, sed in secunda tantum significatione.

2. *Ad quas personas dicat respectum adjuratio.* — Atque ex hac vocis significatione intelligitur primo, in adjuratione, præter personam adjurantem, duas alias intervenire: unam, quæ adjuratur, aliam per quam adjuratur. Hoc patet ex verbis Principis Sacerdotum ad Christum, Matt. 26: *Adjuro te per Deum vivum; loquebatur enim ad Christum, et illum adjurabat; interponebat autem Dei vivi auctoritatem, qua Christus permotus, veritatem confitendo, suæ interrogationi responderet.* Includit ergo adjuratio respectum ad duplarem personam: ad unam quidem tanquam ad eam quæ inducitur, vel impellitur ad aliquid agendum vel non agendum, et ideo illa denominatur passive adjurata; ad aliam vero, ut ad eam quæ interponitur ut simul rogans vel imperans majori auctoritate, ut efficacius persona adjurata inclinetur ad id faciendum quod ab ea postulatur, et ideo illa persona non dicitur adjurari, sed per illam, vel propter illam altera adjurari. Unde persona adjurata est quasi materiale objectum illius actus, ut adjuratio est, nam circa illam directe versatur, et illam passive denominat, ut dixi, tanquam subjectum, seu materiam circa quam versatur. Altera vero persona, per quam fit adjuratio, videtur se habere per modum objecti formalis respectu adjurationis, quia per illam seu propter illam fit.

3. *Adjurationem esse actum honestum ex suo genere.* — *Quæ conditiones requirantur, ut adjuratio sit honesta.* — Secundo sequitur ex hac declaratione, actum hunc in suo genere honestum esse, si circa debitam materiam, et cum reliquis circumstantiis fiat. Probatur primo ex Scriptura, quia interdum siebat adjuratio auctoritate Dei, Num. 5, ubi de muliere suspecta de adulterio dicitur: *Et adjurabis eam.* Quamvis enim aliqui censeant adjurandi verbum ibi in tertia significatione sumi, ut idem esset adjurare adulteram quod maledictionibus eam subjicere, et per exe-

crationem illam ad jurandum inducere, nibilominus existimo, illam fuisse quamdam adjurationem propriam, sicut nunc de illa loquimur, ut infra declarabo. Sancti etiam viri solent adjurationibus uti, ut de Abraham legitur, Gen. 24, et de Jacob., Gen. 50, quas etiam fuisse proprias adjurations infra ostendam. Usus etiam Ecclesiæ manifestus est. Ratione vero declaratur corollarium, quia duas habitudines (ut dixi) includit adjuratio: utraque autem potest esse honesta; ergo et tota actio. Minor declaratur, nam adjuratio respectu personæ adjuratæ est inductio quædam; hæc autem erit honesta, si tria observentur. Primum est, ut ad actionem, vel omissionem de se bonam, seu quæ bene fieri possit, inducatur, alias esset prava et inordinata inductio. Secundum est, ut fiat debito modo; potest enim inductio fieri vel rogando tantum, et amice petendo, vel imperando et quasi cogendo, vel objurgando; hos enim duos modos distinxit D. Thomas, d. art. 1; licet alii solam inductionem aut imperium in virtute alicujus superioris velint esse adjurationem; nam alia, quæ fit rogando, magis pertinet ad obsecrationem, ut videre licet in Abulen., Matth. 8, q. 412. Sed non oportet de nomine contendere, quia nihil impedit eamdem actionem diversis respectibus obsecrationem et adjurationem appellari, ut infra declarabo. Ex illis ergo duobus adjurandi modis unus esse potest accommodatus uni personæ, alius vero alteri. Debet ergo, qui adjurat, observare et conditionem personæ quam adjurat, et habitudinem seu proportionem, vel potestatem quam respectu illius habet, et juxta illius exigentiam modum adjurandi seu inducendi tenere, et ita honesto modo fit adjuratio, ut in capite sequenti, descendendo ad singulas personas adjurabiles (ut sic dicam), distinctius explicabimus. Tertia conditio esse potest, ut inductio habeat justam et rationabilem causam, quæ in omni fere negotio vel humana actione necessaria est. Simili modo, observandus est debitus modus respectu ejus, per quem adjuratio fit; ille enim interponitur, ut det auctoritatem, favorem, vel virtutem, inductioni alterius; ergo etiam respectu illius necessarium est ut inductio sit honesta, et proportionata conditioni ejus. Si ergo hæc observentur, ut facile fieri potest, adjuratio erit honesta. Qualis autem sit hæc honestas, et quomodo observanda sit, in sequentibus fiet manifestum.

4. *Adjuratio non habet specialem rationem*

religionis respectu personæ adjuratæ. — Tertio sequitur ex dictis, adjurationem non habere specialem rationem actus religionis ex habitudine ad hominem adjuratum; ergo oportet ut illam rationem participet ex habitudine, quam habet ad Deum, per quam alter adjuratur. Dices: etiam sub illo respectu non videtur esse actus religionis, quia religio attingit Deum, ut personam circa quam versatur; sed adjuratio non ita respicit eum per quem fit, sed eum cui fit, ut dictum est; ergo nullo modo est actus religionis. Respondeo, adjurationem dupliciter considerari posse: primo, quasi materialiter in ratione petitionis vel iussionis, aut alia simili; secundo, in formali ratione cultus. Priori modo versatur circa personam adjuratum, et ut sic, fatemur non esse actum religionis, vel, si aliquando est, non esse distinctum ab oratione, ut diximus. Posteriori autem modo dicimus versari circa Deum, non ut circa personam adjuratum, sed cultum; quando enim aliquid per Deum petimus, in hoc ipso honorem et cultum tribuimus Deo, quia ejus auctoritatem aut veritatem sufficere profitemur, ad obtainendum id quod intendimus; ergo ut sic actus ille religionis est.

6. Confirmatur ac declaratur primo, quia in illo actu nomen Dei assumimus; ergo in illo servandum est præceptum illud: *Non assumes nomen Dei tui in vanum;* at præceptum illud religionis est, ut est apud omnes receptum. Et patet, quia ad nullam aliam virtutem pertinet observare, ut actus ille cum debita reverentia Dei fiat; ergo ut sic, actus est religionis. Tandem hac ratione, exorcismi ecclesiastici inter actus religionis computantur, quia sunt adjurations quædam; non sunt autem religionis, ut versantur circa res adjuntas, quæ maxime solent esse dæmones, ut optime declaravit Tertullianus, c. 32, Apolog., dicens: *Dæmones adjurare consuevimus, non pejorare, ut illis divinitatis honorem conferamus.* Est ergo exorcismus actus religionis, quatenus in cultum Dei cedit, eo quod virtuti ejus nitatur.

7. *Adjurationem esse specialem actum religionis distinctum a reliquis.* — Quinto infero, adjurationem esse specialem actum religionis distinctum a reliquis. Probatur, quia modus divini cultus, qui in eo inventur, distinctus est a reliquis, ut ex proxime dictis facile intelligi potest. Magis vero declarabitur conseruando illum cum oratione et juramento, cum quibus videri potest habere aliquam affinitatem; nam a cæteris tam clare distinguitur, ut nulla collatione cum illis, vel explicatione

opus esse videatur. Adjuratio ergo ab oratione manifeste distinguitur, quia per orationem aliquid a Deo petimus; per adjurationem, ut talis est, non petimus a Deo, sed petimus propter Deum, quod longe diversum est. Imo interdum non petimus, sed imperamus, in virtute Dei, vel nominis ejus; multum ergo differunt hi actus etiam in suo esse reali. Unde etiam differunt in peculiari ratione cultus. Nam per orationem profitemur Deum esse auctorem honorum omnium, cuius ope et auxilio indigemus; per adjurationem autem profitemur tantam esse Dei auctoritatem, vel virtutem, vel bonitatem, ut quilibet ejus nomine audito moveri debeat ad praestandum quidquid propter Deum ab illo postulatur.

8. *In quo convenienter juramentum et adjuratio.* — *In quo differant.* — Cum juramento vero habet adjuratio quamdam convenientiam in hoc, quod sicut juramentum adhibetur ad dandam auctoritatem assertioni, vel firmatam promissioni, ita adjuratio fit ad dandam efficacitatem postulationi aut jussioni. Unde sicut juramentum non pertinet ad religionem propter respectum ad personam cum qua loquimur, sed propter respectum ad personam quam interponimus ad dandam auctoritatem locutioni nostrae, cuius reverentiam et honorem observat religio, ita cum proportione se habet adjuratio, ut explicatum est. Nihilominus tamen differunt, quia per juramentum, aut divina veritas ad assertionem confirmandam, aut maiestas et auctoritas Dei ad firmandam promissionem adducitur; per adjurationem vero solum interponitur Deus ut objectum amoris, vel timoris alterius, quem adjuramus, ut inde vel timore vel amore moveatur ad faciendum aliquid. Constat autem has esse rationes valde diversas, tam in esse rei et intellectualis operationis, quam in ratione cultus; ergo. Unde supra explicatum est, aliter observandam esse reverentiam Deo debitam in juramento assertorio, per quod Deus inducitur ut testis enunciationis; aliter in promissorio, in quo se habet, ut dans auctoritatem promissioni. Sic ergo differt ab utroque juramento adjuratio, per quam solum inducitur Deus ut movens alterum, seu dans efficaciam jussioni aut petitioni; nam per hunc modum multo minus divinam auctoritatem interponimus, et quasi pignoramus, ut sic dicam, quam per superiores, ut constat.

9. Objici vero potest, nam Genesis 24 dixit Abraham servo suo: *Pone manum tuam subter fenum meum, ut adjurem te.* Et tamen ibi

ab eo exigit juramentum, ut ipsemet Abraham paulo inferius declaravit, dicens: *Sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento.* Et subdit: *Posuit ergo servus manus sub femore Abraham, et juravit illi super sermone hoc;* et infra dixit idem servus: *Adjuravit me dominus meus.* Ergo jurare et adjurare idem sunt, et consequenter adjuratio non est actus a juramento distinctus. Similiter Genes. 47, Jacob dixit ad Joseph: *Pone manum tuam sub femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem ut non sepelias me in Aegypto;* et infra: *Respondit Joseph: Ego faciam quod jussisti;* et ille: *Jura ergo, inquit, mihi.* Et tamen e. 50 dicit idem Joseph: *Eo quod pater meus adjuraverit me;* sunt ergo idem. Idem sumitur ex 1 Esdr. ult., ibi: *Et adjuravit principes Sacerdotum, et Levitarum, ut facerent secundum verbum hoc, et jurarent.* Denique Josue 2 et 5, adjurare nihil aliud esse videtur, nisi ad jurandum inducere.

10. *Opinio aliquorum.* — Propter hæc dicunt aliqui, quoties juramentum promissorium ab aliquo exigitur, intervenire adjurationem, et talem adjurationem factam esse in omnibus citatis locis; nihilominus tamen adidunt, non confundi adjurationem cum juramento, quia potest fieri adjuratio, non exigendo juramentum, ut quotidie fit a pauperibus postulantibus propter Deum, et ex dicendis evidenter constabit. Sed sicut hoc posterius certum est, ita etiam prius non est necessarium; nam sine dubio adjuratio et petitio juramenti etiam promissori formaliter diversa sunt. Unde D. Thomas, d. q. 90, art. 1, ad 3, dixit adjurare non esse ad jurandum inducere. Quocirca sicut adjuratio separabilis est a juramento promissorio, ita et hoc juramentum peti potest sine adjuratione, ut quotidie in contractibus et judiciis fieri videtur; et ratio est, quia potest quis ab alio petere, ut cum juramento se obliget, non interponendo alio modo ex parte sua divinum nomen. Igitur si aliquando sola petitio juramenti promissori adjuratio vocatur, ut videtur esse in illo loco Jos. 2, verbum adjurandi aequivoce transferatur ad significandum idem quod ad jurandum inducere. Aliquando vero et sepe possunt illa duo conjungi, ut videtur fuisse in aliis locis citatis; nam, ut dixi, adjuratio potest variis modis fieri, scilicet rogando, jubendo, cogendo. Inter alios ergo modos unus est, exigere foedus et obligationem ab illo qui inducitur ad aliquid faciendum; et aliquando ad majo-

rem firmitatem potest exigi juramentum, ut in prædictis locis factum est. Conjunguntur ergo ibi adjuratio et juramentum; semper tamen manent distinctæ quoad proprias rationes suas, et videtur adjuratio præcedere, et progredi usque ad juramenti petitionem. Si-
cut prius dicitur Jacob adjurasse Joseph, et Joseph obtulisse se facturum id de quo adju-
ratus fuerat, et nihilominus addidit Jacob: *Jura ergo mihi;* ritus enim ille ponendi manus sub femore, licet adhiberetur in juramento, ut supra lib. 1 visum est, potuit tam idem ritus in adjuratione adhiberi. Pe-
tebatur enim simul juramentum, quia ex pro-
missione facta cum adjuratione petentis, non
tanta obligatio nascitur, quanta si juramento
firmetur. Sic etiam intelligo adjurationem illam, quæ circa adulteram fiebat, Num. 5, nam
ab illa in nomine Dei petebatur, ut veritatem
aperiret, tum ex reverentia præsentia Domini,
juxta illud: *Cum steterit mulier in con-
spectu Domini, etc.;* tum etiam ex timore di-
vinæ justitiae et comminatione ejus, quæ per
maledictiones significatur, ut legimus 1 Reg.
14, ubi Saul populum adjurasse dicitur sub
maledictione illi imperando. Sic ergo adjura-
batur suspecta de adulterio, et verisimile est
ibi etiam fuisse exactum a femina juramen-
tum execratorum, quia non solum sacerdos
maledicta proferebat, dicens: *Sin autem de-
clinasti a viro tuo, his maledictionibus subja-
cebis: Det tibi Dominus in maledictionem,* sed
etiam mulier cogebatur respondere: *Amen,*
Amen, virtute jurans ut sibi talia evenirent,
si tale quid commiserat. Interveniebat ergo
ibi propria adjuratio, qualis a nobis descripta
est, licet modus contestandi divinam virtutem
singularis fuerit, et tandem per jurationem
consummaretur.

CAPUT II.

QUÆ RES POSSINT SANCTE AC RELIGIOSE ADJURARI.

1. *Quæ personæ interveniant in adjuratio-
ne.* — Tres personæ, seu supposita in adjura-
tione interveniunt: quæ adjurat, quæ adjura-
tur, et per quam fit adjuratio, quæ non sunt
quidem semper distinctæ in re, ut vidimus,
distinguuntur tamen habitudine, et frequen-
tius re ipsa, ideoque necesse est exponere in
quas res vel personas possit talis habitudo vel
ratio convenienter cadere. Non est vero quod
circa personam adjurantem immoremur, nam
consiat imprimis fieri non posse, nisi per in-

3. *Posse licite Deum ab homine adjurari.* — Hoc ergo posito, dicendum primo est, Deum posse aliquo modo ab homine adjurari, illius tamen adjurationem inter partes orationis collocari, et obsecrationem appellari. Hæc assertio sumitur ex D. Thoma 2. 2, q. 83, art. 17, ad 1, et q. 90, art. 1, ad 3. Et declaratur breviter utraque pars: nam imprimis non ha-